

Витвицкая О. Н.

Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа

ФОРМИРОВАНИЕ МЕХАНИЗМА УПРАВЛЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫМ КАПИТАЛОМ НЕФТЕГАЗОВЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Резюме

Разработан механизм управления информационным капиталом нефтегазовых предприятий, который включает: стратегические цели, принципы, методы, функции и подходы к управлению информационным капиталом; техническое, материально-энергетическое, коммуникационное программное, методическое, нормативное, правовое, кадровое, мотивационное, инновационное, консалтинговое, финансовое обеспечение; систему защиты от несанкционированного доступа к информации. Определено, что использование всех структурных элементов механизма в рамках стратегии развития предприятий позволит повысить эффективность их деятельности.

Ключевые слова: информационный капитал, механизм управления, стоимостно-ориентированное управление, методы управления, стратегия предприятия.

Vytvytska O. M.

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

THE DEVELOPMENT OF THE TOOL FOR INFORMATION CAPITAL MANAGEMENT OF OIL-AND-GAS COMPANIES

Summary

The work suggests the tool for information capital management of oil-and-gas companies. The tool of information capital management of oil-and-gas companies makes provision for: strategic targets, principles and tools, functions and approaches to information capital management; maintenance support, energy supply, PR support, software, methodical ware, regulatory, legal support; staff assistance, motivational, innovative, consulting, financial support; the safety system against unauthorized access to information. It was determined that the use of all the structural elements of the mechanism within the enterprise development strategy will increase the efficiency of their activities.

Keywords: information capital, management mechanism, value-based management, management methods, enterprise strategy.

УДК [332:630] (477)

Волинець І. Г.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Проведено аналізування та оцінювання тенденцій розвитку підприємств лісового господарства України. Подано характеристику лісового фонду та основні напрями діяльності лісогосподарських підприємств. Здійснено аналізування заготівлі, переробки та реалізації деревини лісової галузі та підприємств зокрема.
Ключові слова: лісове господарство, лісовий фонд, розвиток лісового господарства, заготівля, переробка, реалізація деревини, експорт.

Постановка проблеми. Реалізація стратегії сталого розвитку України, що передбачає перехід від економіки використання ресурсів до економіки їх системного відтворення, потребує здійснення докорінних змін у підходах до господарювання насамперед на рівні підприємств, практична діяльність яких створює здебільшого руйнівний, аніж відновлювальний вплив на навколишнє середовище. Зростання масштабів виробництва, інтенсифікація використання природних ресурсів, гостра нестача фінансового забезпечення на впровадження принципів нових ресурсо- і енергозберігаючих технологій є передумовами пошуку нових нестандартних підходів до вироблення стратегій еколого-економічного зростання господарюючих суб'єктів.

В умовах тотального посилення антропогенного тиску на довкілля та порушення рівноваги у навколишньому природному середовищі зростає роль лісового господарства у забезпеченні сталого розвитку держави. В силу складних економічних і екологічних проблем лісова галузь вже не один рік знаходиться у стані глибокої кризи, вихід з якої

вбачається в впровадженні раціонального і багатофункціонального лісогосподарювання, яке можливе за умов диверсифікації діяльності лісогосподарських підприємств [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у вирішення проблем раціонального використання і відтворення лісових ресурсів, формування організаційно-економічних механізмів розвитку лісоресурсної сфери зробили такі науковці, як: О. Анцукевич, В. Артюшок, І. Дишко, Л. Кургуненкова, А. Петров, В. Пила, М. Римар, Ю. Туниця, О. Фурдичко та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Через відсутність інвестицій залишаються низькими темпи лісовідновлення і лісорозведення, поглибилась диспропорція між лісоресурсною базою, можливостями лісоексплуатації та лісоспоживання [1].

У зв'язку з цим дослідження сучасного стану розвитку підприємств надасть можливість постійного контролю і визначення перспектив розвитку для лісового господарства.

Мета статті полягає в аналізі тенденцій розвитку підприємств лісового господарства України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальна площа лісових ділянок становить 10,4 млн. га, з яких лісовою рослинністю покриті 9,6 млн. га. За останній час в Україні приріст запасу складає 35 млн. м³, і щорічно від усіх видів рубок заготовлюється близько 12 млн. м³, що складає 34% річного приросту. Це підтверджує значний економічний і природоохоронний потенціал лісів України. Більше половини лісів країни створені людиною і потребують посиленого догляду [5].

Ліси України не виснажені. Це пояснюється тим, що запас на 1 гектарі складає близько 240 м³ (сьоме місце в Європі, в Польщі – 219 м³, в Білорусі – 183 м³, в Швеції – 119 м³) [5].

Ліси ростуть в чотирьох природних зонах (Полісся, Лісостеп, Степ та Карпати), які мають різні відмінності в лісорослинних умовах.

За останні 50 років лісистість території держави зростає майже в 1,5 рази. За оцінками вчених і фахівців-практиків, оптимальна лісистість для нашої держави має сягати 19–20%. В окремих регіонах бажано мати таку лісистість: Полісся – 32% (наявна 26,8%), Лісостеп – 18% (13%), Степ – 9% (5,3%), Карпати – 45% (42%).

Ще одна особливість лісової галузі України – це історично сформована ситуація із закріпленням лісів за численними постійними лісокористувачами. Зараз лісовий фонд України перебуває у віданні більше п'ятдесяти міністерств, відомств і організацій. Найбільшими з них є Державне агентство лісових ресурсів України – 73%, що є центральним органом виконавчої влади в галузі лісового та мисливського господарства, та органи місцевого самоврядування – 13%, а близько 0,8 млн. га лісів, або 8%, зокрема 0,4 млн. га позахисних лісових смуг, перебувають на землях запасу сільських рад.

Станом на 1 січня 2015 р. в лісах Держлісагентства створено понад 3,2 тис. територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею більше 1,3 млн. га. Заповідність підпорядкованих лісів становить 16,6%.

У 2013 р. за ініціативи Держлісагентства України внесено зміни до нормативно-правової бази, і йому передані ліси, які перебували у віданні Міністерства аграрної політики та продовольства. Завершується також процес передачі до сфери управління Держлісагентства лісів, що перебувають у віданні Міністерства оборони.

Державні підприємства лісового господарства відповідальні за весь комплекс лісогосподарських робіт – від посадки лісу до проведення рубок головного користування. Крім того, окремі підприємства мають потужності з первинної обробки деревини. Окрім державних підприємств в підпорядкуванні Держлісагентства є наукові установи, національні заповідники, природні парки та інші підприємства, установи, організації безпосереднього підпорядкування.

У своїй діяльності державні лісові господарські підприємства України керуються Конститу-

цією України, Лісовим кодексом, Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища», Указом Президента України «Про Положення про Державне агентство лісових ресурсів України»; в загальній системі управління, контролю та організації лісового господарства забезпечують організацію і проведення комплексу лісогосподарських заходів щодо охорони, захисту, використання та відновлення лісових ресурсів. Отже, усі види діяльності лісогосподарських підприємств можна поділити на дві групи:

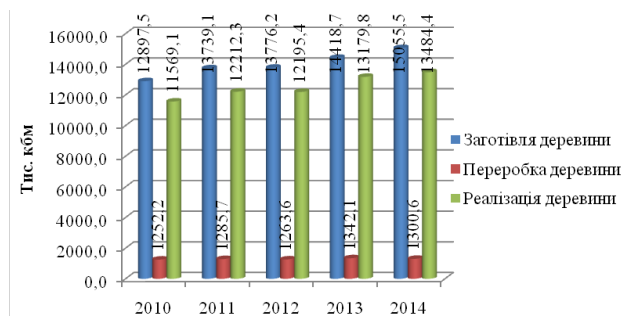
- екологічного спрямування – здійснюються з метою отримання екологічного ефекту та передбачають збереження та примноження лісових ресурсів (лісорозведення, лісовідновлення, рубки догляду (освітлення, проріджування, прочищення, ліквідація захаращеності), охорона лісу від пожеж, боротьба зі шкідниками та хворобами лісу);

- економічного спрямування – мають на меті отримання економічного ефекту від використання лісових ресурсів.

Аналіз напрямів діяльності економічного спрямування, а саме заготівлі, переробки та реалізації деревини, дозволить прослідкувати тенденції розвитку лісової галузі та підприємств лісового господарства України зокрема.

Проведемо аналіз тенденцій розвитку лісопромислової діяльності в цілому по Україні, що дозволить нам визначити її стан.

Динаміка обсягів заготівлі, переробки та реалізації деревини в Україні у 2010–2014 рр. відображена на рис. 1.

Рис. 1. Динаміка обсягів заготівлі, переробки та реалізації деревини в Україні у 2010–2014 рр.

Дослідженням встановлено, що у 2010–2014 рр. державні лісогосподарські підприємства забезпечили позитивну тенденцію зростання обсягів заготівель деревини. Так, у 2014 р. проти 2010 р. обсяги заготівлі зросли в 1,2 рази. Найвищого рівня обсяги заготівлі досягли у 2014 р.

Обсяги переробки деревини протягом аналізованого періоду в основному залишалися стабільними.

Що стосується обсягів реалізації, то прослідковується їх зростання на 17% у 2014 р. порівняно з 2010 р. Ріст відбувся за рахунок зростання реалізації лісопродукції на експорт, а також зміни курсу валют.

Таблиця 1

Динаміка індексів обсягу заготівель, переробки та реалізації деревини, % до попереднього періоду

	2010	2011	2012	2013	2014
Заготівля деревини	100	107	100	105	104
Переробка деревини	100	103	98	106	97
Реалізація деревини	100	106	100	108	102
ВВП	100	106	100	100*	93,2*

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополь. З 2014 р. – без частини зони проведення антитерористичної операції.

Для діагностики конкурентної ситуації, а саме її інтенсивності на ринку продукції лісового господарства України, використаємо методика, яка враховує поряд з визначенням стану ринку його перспективність і привабливість. Одним із показників, який характеризує тенденції розвитку певного виду діяльності, її привабливість для суб'єктів господарювання, є динаміка ринку [3].

Динаміка розвитку ринку лісового господарства характеризується обсягами заготівель, переробки та реалізації деревини (табл. 1).

З даних таблиці 1 можна зробити висновок, що упродовж 2011 та 2013 рр. зростання обсягів заготівлі, переробки, реалізації деревини та ВВП України, за виключенням 2012 та 2014 рр., відбувалося швидшими темпами.

Таким чином, кон'юнктура ринку лісового господарства у 2012 і 2014 рр. характеризувалась як несприятлива, з незначною тенденцією до погіршення.

Для визначення вектора і швидкості розвитку ринку сформовано динамічні ряди і розраховано базові, ланцюгові за період дослідження темпи росту, що представлені в таблиці 2.

Так, темп росту заготівлі деревини у 2014 р. порівняно до 2010 р. склав 16%, що здебільшого відбувалося за рахунок рубок головного користування.

Разом з тим темп росту заготівель ліквідної деревини у 2012 та 2014 рр. зменшилися: у 2012 р. порівняно з 2011 р. – на 6%; у 2014 р. до 2013 р. – на 1%.

Отже, виходячи з проведеного аналізу, можна констатувати, що ринок продукції лісозаготівель та переробки деревини розвивається стабільно.

Наступним етапом нашого дослідження є аналіз виробничої діяльності підприємств з використання деревини в розрізі географічних зон.

Аналізуючи динаміку обсягів заготівель підприємствами лісового господарства України (рис. 2), варто відмітити, що упродовж періоду дослідження зростання обсягів заготівель супроводжувалося незначними коливаннями.

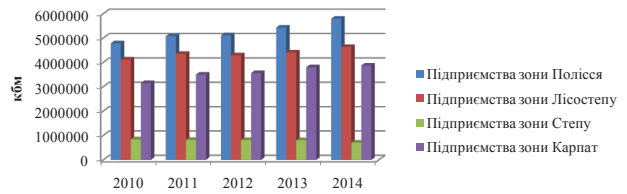

Рис. 2. Динаміка обсягів заготівель підприємствами лісового господарства

У зв'язку із зростанням на зовнішньому ринку попиту на лісопродукцію державні лісогосподарські підприємства України значну увагу приділяють експортній діяльності, яка сприяє розширенню можливостей, посиленню іміджу та покращує їх стан загалом.

Аналіз статистичної інформації показав, що спостерігається позитивна динаміка реалізації деревини як на внутрішній ринок, так і на експорт (рис. 3, табл. 3).

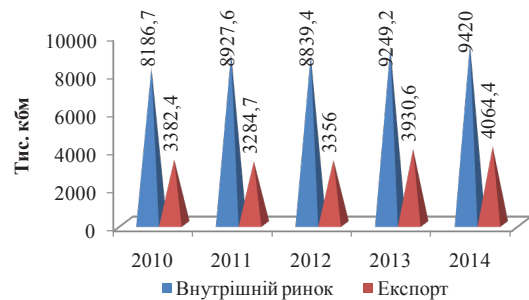

Рис. 3. Динаміка обсягів реалізації деревини підприємствами України

Динаміка обсягів експорту продукції переробки лісогосподарськими підприємствами у 2010–2014 роках є високою, найбільше зростання спостерігається у 2014 р. як на внутрішньому ринку, так і на експорт.

Таблиця 2
Динаміка обсягів заготівлі, переробки та реалізації деревини в Україні у 2010–2014 рр.

Рік	Заготівля деревини			Переробка деревини			Реалізація деревини		
	Обсяги, тис. м ³	Ланцюгові темпи росту, %	Базисні темпи росту, %	Обсяги, тис. м ³	Ланцюгові темпи росту, %	Базисні темпи росту, %	Обсяги, тис. м ³	Ланцюгові темпи росту, %	Базисні темпи росту, %
2010	12897,5	100	100	1252,2	100	100	11569,1	100	100
2011	13739,1	107	107	1285,7	103	103	12212,3	106	106
2012	13776,2	100	107	1263,6	98	101	12195,4	100	105
2013	14418,7	105	112	1342,1	106	107	13179,8	108	114
2014	15055,5	104	116	1300,6	97	104	13484,4	102	117

Таблиця 3
Динаміка обсягів реалізації лісопродукції підприємствами України у 2010–2014 рр.

Роки	Загальний обсяг реалізації продукції, тис. грн.		Реалізовано							
			в тому числі							
	всього, т. м ³	сума, т. грн. без ПДВ	на внутрішній ринок				на експорт			
			всього, т. м ³	сума, т. грн. без ПДВ	у % від загального обсягу (т. м ³)	темп зростання, %	всього, т. м ³	сума, т. грн. без ПДВ	у % від загального обсягу (т. м ³)	темп зростання, %
2010	11569,1	2994514	8186,7	1651625,2	70,76		3382,4	1342888,7	29,24	
2011	12212,3	4181870,4	8927,6	2546057,1	73,10	9,05	3284,7	1635813,3	26,90	-2,89
2012	12195,4	4344844,6	8839,4	2737306,1	72,48	-0,99	3356	1607538,6	27,52	2,17
2013	13179,8	4914024,2	9249,2	2914735	70,18	4,64	3930,6	1999289,2	29,82	17,12
2014	13484,4	6077479,2	9420	3227597,6	69,86	1,85	4064,4	2849881,6	30,14	3,40
						15,06 (2014 р. до 2010 р.)				20,16 (2014 р. до 2010 р.)

Так, обсяги реалізації деревини на внутрішній ринок у 2014 р. порівняно з 2010 р. зросли в 1,2 рази, на експорт, аналогічно, – в 1,2 рази.

У 2010 р. обсяг реалізованої продукції на внутрішній ринок склав 8186,7 тис. м³ (70,76%), а у 2014 р. – зріс до 9420,0 м³ (хоча частка в загальному обсязі впала до 69,86%); на експорт у 2010 р. – 3382,4 тис. м³ (29,24%), у 2014 р. – 4064,4 тис. м³ (30,14%). Темп зростання в 2014 р. відносно 2010 р. досяг рівня 15,06% (реалізація продукції на внутрішній ринок) та 20,16% (реалізація на експорт). Це свідчить про те, що значна частина продукції лісгосподарських підприємств реалізується на зовнішньому ринку.

Кількість фірм, які купляють в Україні продукцію переробки, наближається до загальної кількості експортерів – близько 750. Серед них переважають невеликі покупці, які обмежуються однією-трьома машинами або вагоном круглого лісу. При цьому підприємства Держлісагентства прагнуть до розвитку торгового співробітництва з більш крупними покупцями. В основному експорт деревини здійснювався до країн ЄС – 55%, а також до Китаю – 25% й Туреччини – 20% [6].

Динамічно розвивається торгівля з Іспанією, Австрією, Чехією, Литвою. Значна частина фірм, що купують українську деревину, перепродують її у треті країни або іншим фірмам.

Основними зовнішніми споживачами лісопродукції є фірми «Алексіс», «Євро-Тімбер», «Ванкоут» (Німеччина), «Пізец» (Австрія), «Сільва» (Польща), «Малаг» (Німеччина) та ін.

Провідну роль експорту як важливого напрямку реалізації експортного потенціалу Україна можна визначити кількома чинниками:

- по-перше, участь держави у міжнародному поділі праці та системі господарських зв'язків визначається не імпортом продукції з інших країн, а виробництвом

і постачанням продукції на світовий ринок, конкурентоспроможністю її товарів на зарубіжних ринках, відповідністю споживчих властивостей, якості продукції й рівня витрат вимогам світового ринку;

- по-друге, масштаби експорту визначають можливість одержання країною іноземної валюти, необхідної для модернізації економіки, оплати імпорту товарів, для виробництва яких держава не має достатніх ресурсів і сприятливих умов.

Загалом розвиток експорту створює умови для забезпечення економічної, продовольчої та фінансової безпеки країни [2].

Висновки. Отже, проведений аналіз тенденцій розвитку підприємств лісового господарства України дозволяє зробити такі висновки:

- основними процесами виробничої діяльності є заготівля, переробка та реалізація деревини;

- аналізування обсягів заготівлі у 2010–2014 рр. засвідчило відсутність чітко виражених циклів упродовж досліджуваного періоду: підприємства Полісся, Лісостепу та Карпат мали тенденцію до збільшення обсягів, підприємства Степу – до їх зниження;

- аналізування обсягів переробки деревини показало, що лише підприємства Карпат щороку досягали підвищення таких обсягів;

- аналізування обсягів реалізації свідчить про стабільну динаміку підприємствами зон Полісся та Лісостепу;

- досліджуючи обсяги реалізації продукції, варто відмітити, що протягом аналізованого періоду вона відбувається як на внутрішній, так і на зовнішній ринки;

- найбільше виробляли продукцію на експорт підприємства Полісся та Лісостепу.

Загалом аналіз розвитку підприємств лісового господарства за досліджувані роки показав наявність позитивних змін в цій сфері господарювання.

Список літератури:

1. Грицайчук В.П. Стратегія розвитку потенціалу лісового комплексу України : автореф. дис. ... к. е. н. : спец. 08.00.03 / В.П. Грицайчук ; Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Х., 2008. – 24 с.
2. Дишко І.Ю. Конкурентоспроможність вітчизняної лісопродукції: відповідність рівнів якості та витрат вимогам світового ринку / І.Ю. Дишко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 8. – С. 26–32.
3. Кургузенкова Л.А. Диверсифікація лісгосподарських підприємств у забезпеченні їх сталого розвитку : автореф. дис. ... к. е. н. : спец. 08.00.06 / Л.А. Кургузенкова ; ПВНЗ «Європейський університет». – Київ, 2012. – 24 с.
4. Ліпич Л.Г. Формування стратегії інноваційного розвитку підприємства на засадах прогнозування кон'юнктури ринку автомобілебудування : [монографія] / Л.Г. Ліпич, Т.П. Радіщук. – Луцьк : Вежа-Друк, 2013. – 228 с.
5. Основні досягнення лісового господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=121197&cat_id=81209.

Вольнец І. Г.

Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА УКРАИНЫ

Резюме

Проведены анализ и оценка тенденций развития предприятий лесного хозяйства Украины. Даны характеристика лесного фонда и основные направления деятельности лесохозяйственных предприятий. Осуществлен анализ заготовки, переработки и реализации древесины лесной отрасли и предприятий в частности.

Ключевые слова: лесное хозяйство, лесной фонд, развитие лесного хозяйства, заготовка, переработка, реализация древесины, экспорт.

Volynets I. G.

Eastern European National University named after Lesya Ukrainka

DEVELOPMENT FEATURES OF FORESTRY ENTERPRISES OF UKRAINE

Summary

The analyses and evaluating trends of forestry enterprises of Ukraine are conducted in the article. The characteristics of forest and main activities of forestry companies are posted. The analyses of harvesting, processing and marketing of wood and forest industry enterprises in particular are made.

Keywords: forestry, forest fund, forest development, harvesting, processing and marketing of timber, exports.